

För drygt 25 år sedan dog i stort sett alla barn som drabbades av immunbristsjukdomen HLH. I dag är överlevnaden över 50 procent. Tack vare ett omfattande pionjärbete av professor Jan-Inge Henter med forskarkollegor, har diagnostik och behandling av patienter med HLH väsentligen kunnat förbättras. I dag används hans metoder av universitetssjukhus världen över. Nyligen tilldelades Jan-Inge Henter Svenska Läkaresällskapets Jubileumspris.

Foto: Ulf Sirborn

JUBILEUMSPRISET 2011 - JAN-INGE HENTER

I början på 1980-talet arbetade Jan-Inge Henter som specialistläkare i pediatrik på Karolinska sjukhuset. På relativt kort tid träffade han flera barn med liknande symtom som inte fanns beskrivna i de stora läroböckerna och där få överlevde.

– Jag tyckte att det var ovanligt många patienter som kom till vår klinik och jag bestämde mig då att inom ramen för mitt avhandlingsarbete försöka definiera sjukdomen och sedan ta reda på hur vanlig den var. Med tiden utvecklade jag tillsammans med mina kollegor ett diagnostiskt kriteriesystem och i nästa steg ett behandlingsprogram, säger Jan-Inge Henter.

Han är överläkare vid avdelningen för pediatrik hematologi och onkologi vid Karolinska universitetssjukhuset. Sedan 2004 är han professor i pediatrik hematologi och onkologi med särskild inriktning på immunologiska mekanismer. 2006 utnämndes han till professor i klinisk barnonkologi.

– För mig är det viktigt att som läkare i botten, ta med mig frågor som väcks i den kliniska verkligheten till ett labb eller till kliniska studier och där försöka bearbeta frågan för att sedan komma tillbaka till kliniken med förhoppningsvis ett svar. Det kan handla om exempelvis hur vi bättre ska diagnostisera och

behandla patienter, men också att hitta grundläggande svar på vad sjukdomar beror på.

Jan-Inge Henters forskargrupp studerar dels molekylär- och cellbiologiska mekanismer, dels hur förbättrad diagnostik och behandling kan förbättra överlevnaden. Studierna omfattar även psykosociala frågor kring behandlingen. Forskargruppen vilar framförallt på tre ben, ett genetiskt, ett kliniskt och ett cellbiologiskt. Gruppen har ett nära samarbete med Magnus Nordenskiöld, professor i klinisk genetik, samt Hans-Gustaf Ljunggren, professor i infektionsmedicin, bägge verksamma vid Karolin-

ska Institutet.

Jubileumspriset är ett i raden av utmärkelser som tilldelats Jan-Inge Henter och hans forskargrupp.

– Det är en glädjefull bekräftelse på att det arbete vi har gjort, med mycket möda och engagemang, har uppmärksamats och uppskattats. När man sitter och jobbar som vi gör, djupt försjunkna i våra egna frågeställningar och ofta på kvällar och helger vecka efter vecka, är det viktigt att också lyfta blicken och få en bekräftelse på att det vi gör är viktigt i ett bredare perspektiv.

Sjukdomen HLH (hemofagocyterande lymfocytos) som karakteriseras av en immundefekt innebär att immunsystemet löper amok. Den finns i två former, en ärftlig form samt en sekundär form som kan triggas igång av exempelvis virus. Genom att dämpa det överaktiva immunförsvaret genom att slå ut en del av de immunaktiva cellerna i kroppen, har Jan-Inge Henter utvecklat en framgångsrik behandlingsmetod som nu används världen över.

– Det är naturligtvis väldigt stimulerande att vi tack vare förbättrad diagnostik och behandling har lyckats öka överlevnaden för barn med denna ovanliga sjukdom från cirka 0 till 55 procent. Vi har nu cirka 1 000 patienter i vår internationella databas och samarbetar

med forskare världen över.

Jan-Inge Henter är även initiativtagare till ICORD, International Conferences for Rare Diseases and Orphan Drugs. Organisationen startade 2005 och är en internationell förening för sällsynta sjukdomar. Syftet är att förbättra behandling och överlevnad.

– Att arbeta med sällsynta sjukdomar är intressant av det skälet att alla sjukdomar har en biologisk genes. Vi har i vår forskning kunnat tillämpa våra kunskaper på ett bredare medicinskt fält. Det finns många andra sjukdomar, förutom HLH, som utmärks av ett överaktivt immunsystem och där vår behandling tycks ha effekt. Det gäller exempelvis systemisk reumatisk sjukdom och svåra virusinfektioner. Så sent som 2010 behandlade vi en patient med livshotande svininfluensa. Patienten som inte hade svarat på någon annan behandling överlevde. Förhoppningsvis kommer denna behandling att även kunna användas vid andra svåra infektioner och sjukdomar. Det som nu driver oss i vårt fortsatta arbete är att se om vi kan tillämpa vår kunskap på ett bredare fält.

Jubileumspriset som delades ut vid Svenska Läkaresällskapets årshögtid är på 150 000 kronor.

Priset är personligt, hur kommer du att använda pengarna?

– För mig som arbetar och är borta väldigt mycket känns det angeläget att pengarna kommer hela familjen till del. Men riktigt hur vi ska använda pengarna har vi ännu inte bestämt, säger Jan-Inge Henter.

En förkortad version av Jan-Inge Henters tacktal vid prisutdelningen på Svenska Läkaresällskapets årshögtid:

”Att forska, det vill säga att utforska, är på många sätt en underbar verksamhet. Det ligger i människans natur att leta efter vad som döljer sig på andra sidan bergskränet eller på andra sidan floden. Vi människor är skapta till att utforska och det gör vi från vår allra första dag här i livet. Vi gör det nyfiket och med glädje. Att forska är samma sak, men nu gör vi inte alltid långa odysseer, utan väl så ofta i ett mikrokosmos. Detta är också en utmaning och minst lika spännande. Men att vara forskare kräver ett särskilt kynne. Man bör inte vara beroende av omedelbar behovstillfredsställelse. Det kan ta flera år innan vi ser en första antydning till belöning. Därför är det extra viktigt och roligt att kunna kröna forskningsslitet med de belöningar och priser som vi pristagare får ta del av. För detta vill jag tacka Svenska Läkaresällskapet”. ●

EVA NORDIN

”Det är naturligtvis väldigt stimulerande att vi tack vare förbättrad diagnostik och behandling har lyckats öka överlevnaden för barn med denna ovanliga sjukdom från cirka 0 till 55 procent.”

